

Enkele opmerkingen naar aanleiding van het artikel "De wortels van Angkor"

(Ned. Bosb. Tijdschr. 43 (10): 233-234)

Toen na een periode van vier jaren bezetting door de Chams en anarchie (1177-1181), een lid van de oude inheemse dynastie als Jayavarman VII de troon besteeg (1181 - ca. 1219), besloot hij zijn hoofdstad zodanig te versterken, dat een bezetting als in 1177 door het leger van de koning van Champa had plaatsgevonden, niet meer mogelijk zou zijn. Met dit doel voor ogen werd een gedeelte van het complex dat de naam Angkor draagt, ommuurd. Deze stad, met een oppervlakte van ca. 9 km², is bekend onder de naam Angkor Thom (Het oudere heiligdom Angkor Wat, gebouwd door Suryavarman II (1113-1150) bevindt zich ten Zuiden hiervan en maakt eveneens deel uit van het Angkor-complex). In het centrum van Angkor Thom liet Jayavarman VII zijn bekendste tempel bouwen, de Bayon.

Op de foto in bovengenoemd artikel prijkt de Bayon, waarbij echter in het onderschrift het lidwoord is weggelaten, zodat gesuggereerd wordt dat "Bayon" een plaatsnaam is. Hoewel minder opvallend, is de datering van dit bouwwerk ca. 2400 jaar te vroeg: De bouw vond plaats ca. 1200 na Chr.

De bouwwoede die in deze periode ontplooid werd, was gedeeltelijk de oorzaak van de verzwakking van het Khmer koninkrijk. De koninklijke macht berustte voor een groot deel op de landbouw die in het gebied van Angkor slechts een hoge produktiviteit kon bereiken door het voortdurend instandhouden van het irrigatiesysteem. De onttrekking van grote massa's arbeidskrachten voor tempelbouw veroorzaakte dat het irrigatiesysteem werd verwaarloosd, de produktie verminderde en daardoor de inkomsten en de macht

des konings. Dit proces ging echter minder snel dan in het artikel als "bijna plotseling" wordt beschreven.

Verdere oorzaken waren de invallen der Thais sinds het midden der veertiende eeuw en de verzwakking van de koninklijke autoriteit, aangezien de Khmer tegen het einde der dertiende eeuw overgingen tot het Theravada-Boeddhisme, waarin de voorstelling van een god-koning en de daarmee verbonden centralisatie der regeringsmacht, niet paste.

Het verlaten van Angkor was eveneens een geleidelijk proces, waarvan de details niet vaststaan.

Het jaartal 1431 en het opgeven van Angkor als hoofdstad staan niet vast. Waarschijnlijk werd Angkor in 1369 en 1388/9 door de Thais ingenomen, maar het bleef de koninklijke residentie tot omstreeks 1450, toen als gevolg van dynastieke twisten Angkor werd opgegeven en de hoofdstad verplaatst naar Pnom Penh. Latere Cambodjaanse koningen "ontdekten" Angkor weer (1550/1 door Ang Chan I (1516-1566) of vestigden er hun hof (Barom Reachea I (1566-1576) en Satha (Chetta I (1576-1594), terwijl Barom Reachea II er werd geboren. Katholieke missionarissen, die tezamen met de Spanjaarden omstreeks 1600 een belangrijke rol in het politieke leven van Cambodja speelden, gaven West-Europa de eerste berichten over Angkor. In de 17e en 18e eeuw werd Angkor nog herhaaldelijk bezocht (de laatste inscriptie dateert uit 1747) en werd daarna pas definitief verlaten.

De periode waarin Angkor ongehinderd door het tropische oerwoud werd overwoekerd, bedroeg slechts een eeuw (midden 18e eeuw - 1861), doch toen Angkor herontdekt werd in het laatstgenoemde jaar, werden de Bayon en het kanalsysteem niet gevonden, een feit dat de heerschappij van de jungle des te meer benadrukt.

Ir. J. van den Burg

Interessante publikaties

Van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland ontvingen wij twee handboeken: "Handboek van natuurreservaten en wandel terreinen in Nederland" en "Handboek van nationale parken en natuurreservaten in Europa". Beide in handzaam formaat. Keurig verzorgd en vol overzichtelijk gegroepeerde informatie. In het Nederlandse handboek vindt men per provincie gerangschikte opgaven van terreinen van Natuurmonumenten, provinciale landschappen, Staatsbosbeheer, natuurreservaten van de Ministeries van CRM en landbouw en ca. 1250 particuliere landgoederen. Al met al een (gelukkig!) indrukwekkende lijst. Het Europese handboek is door de omvang van het gebied veel beknopter van opzet. Men vindt gegevens over de wettelijke regelingen en

de organisatie van het natuurbehoud in de diverse Europese landen, een zo volledig mogelijke opgave van nationale parken en keuze uit natuurreservaten. In deze opzet is dit handboek het eerste dat in Europa verschijnt, ondanks onvolledigheid en heterogeniteit van de besproken terreinen is het een zeer lofwaardig initiatief van Natuurmonumenten en werd een belangwekkende natuurgids van Europa geproduceerd. Een boek dat bij de vakantievoorbereiding én in de bagage niet mag ontbreken.

Het Handboek Natuurmonumenten Nederland is een uitgave die de leden van Natuurmonumenten gratis ontvangen. Het Handboek Natuurmonumenten Europa wordt aan de leden aangeboden à f 6,-, aan niet-leden à f 10,- per exemplaar.

Het RIN onder dak

Op woensdag 1 december heeft ir. P. J. Lardinois, minister van Landbouw en Visserij het gerestaureerde kasteel Broekhuizen te Leersum officieel geopend als nieuwe zetel van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer (RIN). In zijn rede zei de minister, dat er in de komende decennia v rreikende beleidsbeslissingen op het gebied van het leefmilieu en het natuurbeheer genomen moeten worden, en dat hij verwachtte dat o.a. het RIN de hiervoor nodige gegevens zal kunnen leveren, dit in nauwe samenwerking met het Bosbouwproefstation, het Rijksinstituut voor Visserijonderzoek, het Instituut voor Cultuurtechniek en Waterhuishouding, de Stichting voor Bodemkartering, het Instituut voor Bodemvruchtbaarheid en het IBS (Instituut voor Biologisch en Scheikundig Onderzoek van Landbouwgewassen).

Het RIN is in 1969 opgericht door samenvoeging van het RIVON en het ITBON, en wel bij gezamenlijke beschikking van de ministers van Landbouw en Visserij en van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk werk. Hoewel het RIN administratief onder het Staatsbosbeheer en dus onder het Ministerie van Landbouw valt, betaalt CRM voor 50% mee in de kosten, en is een CRM-vertegenwoordiger voorzitter van de programmeringscommissie van het RIN. De natuurbescherming behoort immers tot de taak van CRM, en de afdeling Natuur- en Landschapsbescherming van het Staatsbosbeheer vormt ook de buitendienst van dat ministerie.

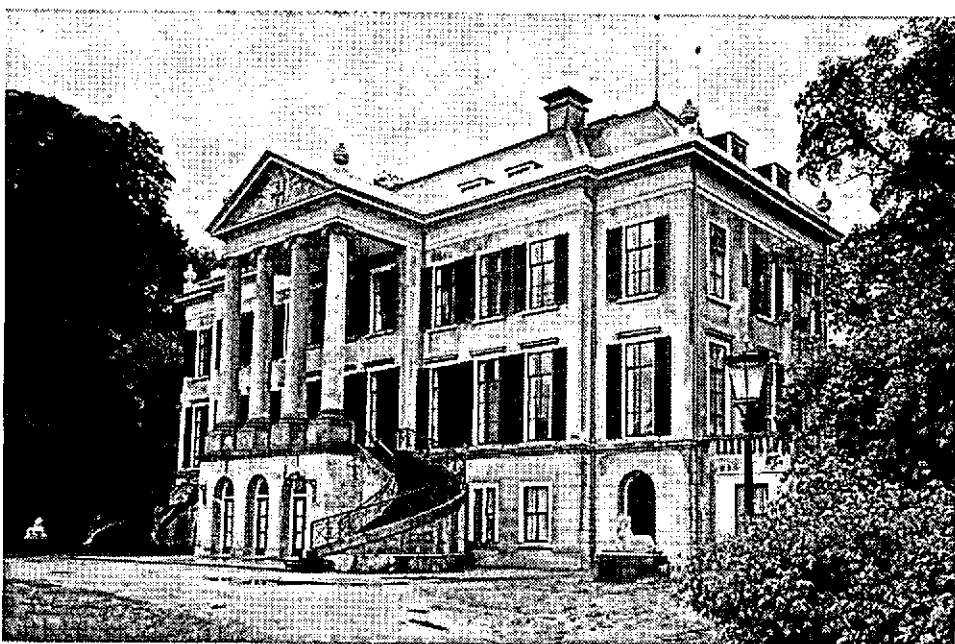
Daarom werd na de opening het woord gevoerd door dr. J. Verhoeven, directeur-generaal bij CRM. Hij constateerde dat de mens als heer der schepping zich tegenover die schepping toch niet als een heer

gedragen heeft. Hij onderstreepte dat natuurbehoud een essentieel onderdeel is van milieubeheer, zeker niet van minder belang dan bestrijding van de vervuiling van water, bodem en lucht. Evenals de beleidsman van Landbouw en Visserij constateerde hij een toenemende behoefte aan korte termijnonderzoeken ten behoeve van een slagvaardig en flexibel natuurbeschermingsbeleid, zo nodig in dialoog met de alom ontstaande actiegroepen zoals ten aanzien van Amelisweerd, de Ooyperde en de Leidse Baan.

Vervolgens, de Ooyperde prof. dr. D. J. Kuenen, algemeen directeur van het RIN de positieve samenwerking met andere instituten en de grote mate van coördinatie, formeel en informeel, die bij het onderzoek in Nederland bestaat. Het creëren van nieuwe instituten vond hij onnodig en schadelijk: de tijd daarvoor is voorbij. Hoewel hij er voorts ernstig op had gewezen dat het najagen van het efemere welbehagen van de mens de bron is van vele rampen in het milieu, werd de bijeenkomst toch met een zeer aangename ontvangst in de mooie hal van het kasteel afgesloten. Niet minder mooi is het omringende landgoed, aangelegd door de bekende Haarlemse landschapsarchitect Zocher (1791-1870). Het biedt in zijn rijke verscheidenheid van landschaps- en vegetatietypen uiterst waardevolle experimenteerobjecten voor de onderzoekers.

Zoals bekend heeft het RIN twee vestigingen: de Leersumse vestiging, die al sinds mei in Broekhuizen huist (directeur: dr. G. J. Saaltink) is voortgekomen uit het voormalige RIVON, terwijl de vestiging in Schaarsbergen (directeur: dr. C. W. Stortenbeker) uit het ITBON voortkwam en reeds in 1967 een modern laboratorium betrok.

Ir. H. M. Heybroek

Het kasteel Broekhuizen.
Twee trappen, twee leeuwln-
nen, twee ministeries.